

ג. אמר שמואל: עשאה גיסטרא (שחתכה לרחבה בצואר כולו או בשדרה עד החלל. רש"י. והרמב"ם סתם: 'חלקו לשנים') – נבלה.

אמר רבי אלעזר: ניטל הירך, וחלל שלנה (ניכר) – נבלה. ופירש רבא: כל שרבוצה ונראית חסרה. אפשר שדין 'ניטל הירך' אינו שייך באדם [שהרי התלמוד נותן סימן בהמות] (ים של שלמה).

דפים כא – כב

לז. עולת העוף, האם הוקשה לחטאת בהמה או לחטאת העוף? ולמאי נפקא מינה?

נחלקו תנאים בכרייתא; לדברי תנא קמא, עולת העוף הוקשה לחטאת בהמה (כמשפט – כמשפט חטאת בהמה שהעוף בא תחתיה בדלות), שאינה באה אלא מן החולין כמותה, ועבודותיה נעשות בידו הימנית (לפ"ת דוקא הזאה, אבל המליקה יתכן וכשרה בשמאל. עתוס' מנחות י: ועוד). ואולם לענין שיהא די בחיתוך רוב שני סימנים לא הוקשה לבהמה, מפני שהמליקה הוקשה להקטרה (ומלך והקטיר) להיות ראש בפני עצמו וגוף בפני עצמו.

לדעה זו לא הוקשה עולת העוף לחטאת העוף לומר שלא יבדיל – שנאמר והקריבו.

לדברי רבי ישמעאל ורבי אלעזר ברבי שמעון, עולת העוף הוקשה לחטאת העוף (כמשפט – כמשפט חטאת העוף האמורה עתה); לר"ש, ללמד שהמליקה נעשית מול העורף [אבל לא לענין איסור הבדלה, שנאמר והקריבו – הקרבתו של זה אינה כהקרבתו של זה]. ולראבר"ש, ללמד שהראש מעורה בגוף בשעת ההזאה כבחטאת – לפיכך לא ימלוק אלא רוב סימנים [אבל לא להשוותו לגמרי לחטאת, למלוק סימן אחד – שנאמר והקריבו].

הנפקותא לדינא במחלוקת זו; לת"ק ורבי ישמעאל, מליקת העולה נעשית בשני הסימנים בשלמותם (ולהרמב"ם, מפריד לגמרי הראש מהגוף), ואילו לראבר"ש מולק רוב שנים. [אבל לענין שאר הלכות אין מחלוקת לדינא; ת"ק וראבר"ש למדים מליקה מול העורף בעולת העוף ממליקת חטאת העוף ב'מה מצינו' (רש"י). ור"ש וראבר"ש למדים שבאה מן החולין מהקש כל הקרבנות להדדי – זאת התורה... (ע"ש"י ותוס'). ו'מין' – מדריש לקיש, שכל מקום שנאמר 'כהונה' אינה אלא בימין].

דף כב

לח. קרבן העוף, מאלו מינים הוא בא? האם כשר לבוא מגדולי המין או מקטניו?

קרבן העוף במקדש אינו בא אלא מתורים או מבני היונה. התורים – גדולים כשרים ולא קטנים, והיינו משיזיהבו (רש"י: שכנפי גופם גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב). ובני יונה – קטנים ולא גדולים, בטרם הצהיבו (שבכל מקום נאמר 'תורים' ו'בני יונה' ולא להפך, ללמד שאלו באים גדולים ואלו באים קטנים והכשר בזה פסול בזה). מאימתי בני היונה כשרים – משיעלעו (כך שנה יעקב קרחה), שאם מורט ממנו כנף – מבצבץ דם ממקום עקירתו.

(כן גרסת רש"י. ואילו הרמב"ם (איסור"מ ג, ג) גרס: עד אימתי בני יונה כשרים – כל זמן

שעוקר כנף ומתמלא מקום עיקרו דם).

תחילת הציהוב (– כשמתחילים להביא נוצה יפה סביב הצואר. רש"י) – פסול בזה ובזה (מן התורים; מן בני היונה). רבי זירא נסתפק האם תחילת הציהוב פסול מספק, שמה נחשבים גדולים שמה קטנים, או

מודאי, שיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו [ונפ"מ לאומר 'הרי עלי מן התורים או מבני היונה' והביא משניהם בתחילת הציחוב, אם תחילת הציחוב ספק אם נחשב כגדול או כקטן – הרי ודאי אחד מהם כשר. ואם תחילת הציחוב פסול מודאי – לא יצא ידי נדרו]. ורבא הביא מהברייתא להוכיח שפסול ודאי, ודחו ההוכחה.

- א. ונשאר הדבר בספק (רמב"ם מעה"ק טז, ב) ולא יצא ידי נדרו (ים של שלמה).
ב. נפקא מינה נוספת; הנהגה מתורים ובני יונה של הקדש בתחילת הציחוב, שאם אין זה זמנם מודאי – אין בו דין מעילה (כדתנן במעילה יב) ואם אינו אלא ספק, הלא אחד מהם בתוך זמנו (עפ"י חדושי ר' מאיר שמחה).

דף כג

לט. עוף הנרבע על ידי אדם או נעבד, האם כשר לקרבן?

עוף הנרבע או הנעבד פסול לקרבן (מן התרים; מן בני היונה – למעט. שהיה עולה על הדעת הואיל ואין המום פוסל בעופות כך אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פסולים בו, שהוקשה 'השחתה' ל'מום' (כי משחתם בהם מום בם), קמ"ל).
בזבחים (פה) נסתפק רבי ירמיה, האם יש פסול 'נרבע' בעופות אם לאו [מפני שאין במינו 'רובע']. ופשטו אמוראים מהברייתות שפסול, כפשטות סוגיתנו. [ובלשון הרמב"ן והרשב"א משמע כאן שאין הדין מוסכם. וע"ע בספר יראים השלם ה ו].

מ. א. מהו 'פלגס'? ומה דינו לענין קרבן ונסכים? האומר 'הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש' והביא פלגס, מהו?

ב. מהו 'שיאור'? האם דינו כחמץ או כמצה? האומר 'הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה' והביא שיאור, מהו?

א. ה'פלגס' הוא כינוי לכבש בחדשו השלשה-עשר (רש"י), שיצא מכלל כבש בן שנתו ולא הגיע לכלל איל בוגר. [בן עזאי קוררו 'נוקד'. רבי ישמעאל קוררו: 'פרכדיגמא'. פרה א, ג].

רבנו גרשום כתב פלגס – בן שנה וחצי. וצ"ע ממשנת פרה. [ולשון הרמב"ם (מעה"ק א, יד) 'יום שלשים' – נראה כוונתו כל החדש עד יום השלשים ועד בכלל, שהרי כתב שה'כבש' הוא בן שנתו].
הפלגס כשר לקרבן. ואולם מי שהיה מחוייב כבש או איל לקרבן והביא פלגס – אין עולה לו מזבחו (משנה פרה א, ג), אם בתורת ודאי [שהפלגס אינו 'כבש' וגם לא 'איל'] או מספק, וכדלהלן.
ב'אליה רבה' (פרה א) מבואר שלדעת תנאים אחת הפלגס פסול לקרבן כלל. ואחרונים תמחו על כך (ערש"ש ותפארת ישראל שם; מנחת חינוך רצט; חדושים ובאורים).
דין נסכיו; לרבי יוחנן, מביא עליו נסכי איל (או לאיל – לרבות את הפלגס). ולבר פדא, מביא ומתנה שאם דינו ככבש יהא מותר הנסכים נדבה, שלדעתו ספק כבש ספק איל הוא.

א. פרשו בתוס' שמביא שתי מנחות-נסכים, אחת של כבש [שבלילתה רכה, שלש לוגין לעשרון] ואחת של איל [ארבעה לוגים שמן לשני עשרונים סולת] ומתנה שאחת מהן תהא לנדבה כמנחת נסכים, שיכול אדם להתנדב מנחת נסכים בכל יום.
ומדברי הרמב"ן מבואר שנותן הכל בכלי אחד (ונשאר ב'צ"ע).